

OM DETTE HEFTET

Med dette heftet og med *Vardøger* 20, 1992, håper vi å bidra til den norske venstresidens argumentasjon i EU-kampen. Den EU-kåte dagspressen med *Dagbladet* i spissen har gjort det til vane å karikere og prøve å latterliggjøre venstresidens argumentasjon mot norsk EU-medlemskap. Representativ for denne typen angrep er Steinar Hansson (*Dagbladet*, 23.08.93): Venstresidens motstandskamp mot EU blir beskyldt for å være et «konservativt forsvar for de delene av samfunnet som er minst med i samfunnsutviklingen.» Venstresiden er følgelig «mot alt fra europeisk samarbeid til alminnelig modernisering og menneskelig virksomhet». Konklusjonen gir seg selv – spesielt for Steinar Hansson: Venstresiden er blitt en ny form for «radikal reaksjon» som vier sin politiske energi til «å forsvare Grunnloven eller andre nedarvede forhold.»

Steinar Hansson og andre EU-tilhengere har imidlertid ett poeng: venstresidens og resten av Nei-sidens motstand er defensiv. Men det må den være. Det er ikke venstresiden, men den norske makteliten som har satt EU på den politiske dagsorden og som med massiv mediastøtte prøver å belære oss hva som er «riktig», «nødvendig», «moderne» og til og med «radikalt» i dette samfunnspolitiske veivalget. Kampen om norsk EU-medlemskap er i siste instans en maktkamp der de samfunnsmessige konfliktlinjene er tydeligere enn vanlig. Den norske samfunnseliten i form av et kompakt mindretall forsøker vekselvis å skremme, lokke og overbevise et gjenstridig folk om EUs nødvendighet og velsignelser. Deres mål er å sikre seg stambord i de europeiske elitenes varmetue. Derfor vil de for enhver pris ha Norge inn i EU.

Men dersom det er denne utviklingen som skal vise hva som er salonfähig «radikalisme», er det ikke underlig at det store flertallet på norsk venstreside velger et politisk liv utenfor de herskende «radikales» salonger og ser seg nødt til å forsvare institusjonelle og politiske landevinninger som «Grunnloven eller andre nedarvede forhold» (Steinar Hansson). Denne forsvarsreaksjonen blir forsterket av at ja-siden med alle sine «bevegelser» og ressurser ikke er i stand til å framby en eneste troverdig positiv EU-visjon. Det som da gjenstår, er å skremme og brennemerke, noe vi vil se mer av etter som sannhetens øyeblikk nærmer seg. Med slike metoder unngår ja-siden systematisk å diskutere de avgjørende spørsmålene, dvs. hvilke økonomiske og politiske krefter som driver fram EU-prosjektet, hva EU-medlemskap innebærer for vårt demokrati, for de samfunnsmessige maktforholdene i vårt land, for den norske velferdsstaten, for mulighetene til å styre økonomien, for norsk miljøvern osv.

Selv om kampen om norsk EU-medlemskap i siste instans er et spørsmål om makt, våger vi å håpe at *Vardøger*, rett nok i ytterst beskjeden målestokk, kan påvirke dette maktspeillet ved å spre kunnskap og argumentasjon. Bidragene i dette heftet av *Vardøger* er skrevet ut fra ulike vinklinger, og det

er slett ikke full enighet mellom forfatterne på alle punkter. Noen av forfatterne mener for eksempel at frisleppet av markedskreftene er i ferd med å ta overhånd i EU, mens den politisk-institusjonelle integrasjonen står i stampe. Ifølge dette synet er EU i ferd med å utvikles til en deregulert og ustabil kapitalisme uten stat, med en enorm maktforskyvning i storkapitalens favør. Andre forfattere mener derimot at det fortsatt er fremdrift i den politiske integrasjonsprosessen, og at EUs sentrale organer i det minste har potensial for reguleringer og inngrep i markedsprosessene. Forfatterne har imidlertid det til felles at de insisterer på å presentere kritiske analyser og å gi sine lesere relevant og veldokumentert informasjon.

Dette heftet begynner med en innledende artikkel om de politiske ettervirkningene av Maastricht-traktaten og åpningen av det indre marked. I stedet for å skape det store økonomiske oppsvinget som EU-strategene spådde, har disse skrittene ført både medlemslandene og EU ut i en dyp politisk og økonomisk krise som det ennå ikke avtegner seg noen løsning på. I de fleste medlemslandene har politikernes tidlige EU-entusiasme slått over i pessimisme og handlingslammelse i forhold til unionsprosjektet (*Arne Overreins og Rune Skarsteins* artikkel).

I den etterfølgende artikkelen påviser *Lars Mjøset* at EFs utvikling har funnet sted i spenningsfeltet mellom atlantiske og vest-europeiske integrasjonsprosesser. Når det gjelder militærsamarbeid og pengesystem, har integrasjonen vært atlantisk organisert, gjennom NATO og dollarens rolle som verdensvaluta. Når det gjelder handel, har integrasjonen i hovedsak vært vest-europeisk, innenfor EF og EFTA. De atlantiske integrasjonsprosessene har vært sterkt knyttet til det engelsk-amerikanske særforholdet. På den andre siden har de viktigste vesteuropeiske integrasjonsprosessene hatt aksene Bonn-Paris som en grunnforutsetning. Den dramatiske svekkelsen av denne aksene etter den kalde krigens slutt og gjenforeningen av Tyskland, skaper usikkerhet for den videre utviklingen mot Den europeiske union.

Dag Seierstad drøfter EF-institusjonenes oppbygging, funksjonsmåte og myndighetsfordeling. EF er blitt en blanding av en overnasjonal (Kommissjonen, EF-parlamentet, EF-domstolen) og internasjonal (Ministerrådet) organisasjon, og hele tiden er det konflikter og kompromisser mellom de store EF-landenes interesser og drakampen mellom EF-institusjonene, under sterk påvirkning av næringslivets lobbyer, som har preget denne blandingens utvikling. Dessuten begrunner Seierstad at det ikke finnes noen åpenbar løsning på EFs demokratiunderskudd og mangel på demokratisk legitimitet. Bare «på grunn av sin størrelse er EF-systemet dømt til å bli elitenes politiske system».

Rune Skarstein analyserer det indre markedets dobbeltkarakter: på den ene siden økonomisk liberalisering og deregulering innad, på den andre siden systematisk oppbygging av beskyttelsesmekanismer utad, spesielt rettet mot konkurransen fra Japan, NIC-landene og USA. EF-strategene legger ikke skjul

på at deres mål er en «Festung Europa». Denne blokkdannelsen uttrykker nye internasjonale økonomiske og politiske konfliktmønstre som kan få vidtrekkende konsekvenser for balanseforholdene i verdensøkonomien.

I sitt bidrag viser *Ådne Cappelen* at norsk finanspolitikk, og dermed mulighetene for en effektiv stabiliseringspolitikk med sikte på full sysselsetting, ville bli fullstendig vingestekket ved et eventuelt EF-medlemskap. I artikkelen som ble avsluttet i juli 1992, drøfter han ikke betydningen av EMU for penge- og kredittpolitikken, «fordi vi gjennom å binde kursen på norske kroner til ECU samt å ha frie kapitalbevegelser overfor utlandet allerede har tilpasset oss viktige deler av EMU.» Det er en historiens ironi at våre EF-ivrige myndigheter til slutt måtte oppgi denne tilpasningen under trykket av EFs valutakrise høsten 1992.

Blant annet på grunnlag av en omfattende undersøkelse utført på oppdrag av EF-kommisjonen, dokumenterer *Einar Belsom* miljøkonsekvenser av det indre marked. Kommisjonen og EF-domstolen har knesatt som regel at miljøet må vike straks det kommer i konflikt med den frie varestrømmen. Prinsippet om gjensidig godkjenning av nasjonale standarder og kravet om enstemmighet i Ministerrådet ved harmonisering av miljøavgifter, kombindert med blant annet transporteksplosjonen som følge av det indre marked, innebærer miljøødeleggelser i Vest-Europa i et hittil ukjent omfang.

I vår hjemlige EF-debatt er en retorisk bruk av nasjonalismebegrepet blitt stadig mer fremtredende, noe som har bidradd til en påtagelig forvirring. *Anders Todal Jenssen* prøver å rydde opp i denne forvirringen ved å drøfte nasjonalismen og nasjonal identitet i et historisk perspektiv. Han påviser at det er en avgrunnsforskjell mellom nasjonalsjåvinismen og den nasjonalismen som har sin kilde i folkesuvereniteten og danner grunnlaget for de vestlige demokratier, innbefattet det norske. Dessuten er ikke rasismen en nasjonalistisk, men en overnasjonal bevegelse: «I rasistisk ideologi står rase mot rase på tvers av landegrenser. I nazistisk ideologi var den ariske rasen overordnet nasjonale grenser.»

Arne Overrein begrunner i sin artikkel at konflikten i den norske EU-debatten ikke dreier seg om internasjonalsisme contra nasjonalisme, men «hvorvidt norsk suverenitet og det norske folkets demokratiske kontroll av den norske staten skal svekkes til fordel for en europeisk union eller ikke». Utviklingen av demokrati, sosiale rettigheter og velferdsstat er resultatet av langvarige kamper og kompromisser mellom sosiale klasser innenfor nasjonalstatens rammer, i Norge så vel som i andre land. Å forsvare statens integritet ved å si nei til EU er ikke uttrykk for en nasjonal egoisme, men ivaretaging av de universelle verdiene som er knyttet til et aktivt demokrati og til velferdsstaten. Overrein drøfter også debatten omkring Grunnloven og folkeavstemningen, og spesielt med adresse til venstresiden advarer han mot å undervurdere betydningen av de formelle prosedyrene. Grunnloven definerer

og uttrykker statssuvereniteten, og den utgjør dermed et viktig forsvarsverk for beskyttelse av de positive sosiale og demokratiske verdiene som er knyttet til den norske staten.

Hans Ebbing viser at EF-kampen har ført Arbeiderpartiet inn i et eksistensielt dilemma som det prøver å løse «ved å kapsle inn EF-saken som en sær-sak som skal avgjøres utenom de normale politiske prosessene – ved å gjøre en konstitusjonelt rådgivende folkeavstemning bindende». På grunnlag av en analyse av makforholdene i Arbeiderpartiet begrunner han dessuten at et nei ved en folkeavstemning om EF ikke kan føre til noen «fornyelse» av partiet, og dermed heller ikke vil åpne muligheter for en sosialistisk koalisjon, slik ledelsen i SV har villet tro.

Selv om det offisielle navnet på EF nå er Den europeiske union (EU), brukes stort sett betegnelsen EF i dette heftet av *Vardøger*. Det skyldes at nesten alle artiklene var avsluttet før EU ble det offisielle navnet. Vi har ikke sett noen grunn til å oppdatere de forskjellige bidragene, hverken i dette eller andre henseender.

Redaksjonen

Capital & Class

JOURNAL OF THE CONFERENCE OF SOCIALIST ECONOMISTS

Issue No.52 SPRING 1994 — OUT NOW

- Paul Burkett: *Clintonomics* — A re-run of an earlier crisis?
- Martin Fisk: *US Health Care* — The background to Clinton's health care reforms and a radical alternative
- John Holloway: *Global Capital and the National State*
- Martin Spence: *Lost in Space* — The development of US, Soviet-Russian and European space programmes
- Nick Witheford: *Autonomist Marxism and the Information Society*

£6 from CSE, 25 Horsell Road, London N5 1XL Telephone/Fax: 071 607 9615

Annual subscription (3 issues)	UK	Overseas (surface mail)	
Full	£18.00	£21.00	\$33 US
Reduced/Student	£ 8.00	£10.00	\$15 US
Supporting	£25.00	£25.00	\$45 US
Multireader	£50.00	£60.00	\$105 US

Subscribers in Non-OECD countries may request UK rates

Airmail postage rates	Europe		Zone 1	Zone 2
	£3.00	\$5.00	£6.00	\$10.00
			£18.00	\$30.00

Back issues 1-49 £3.00/\$5.00 Multireader £12.00/\$20.00 30% off for full set

Please make cheques payable to CSE Membership or Giro account 59 209 4200